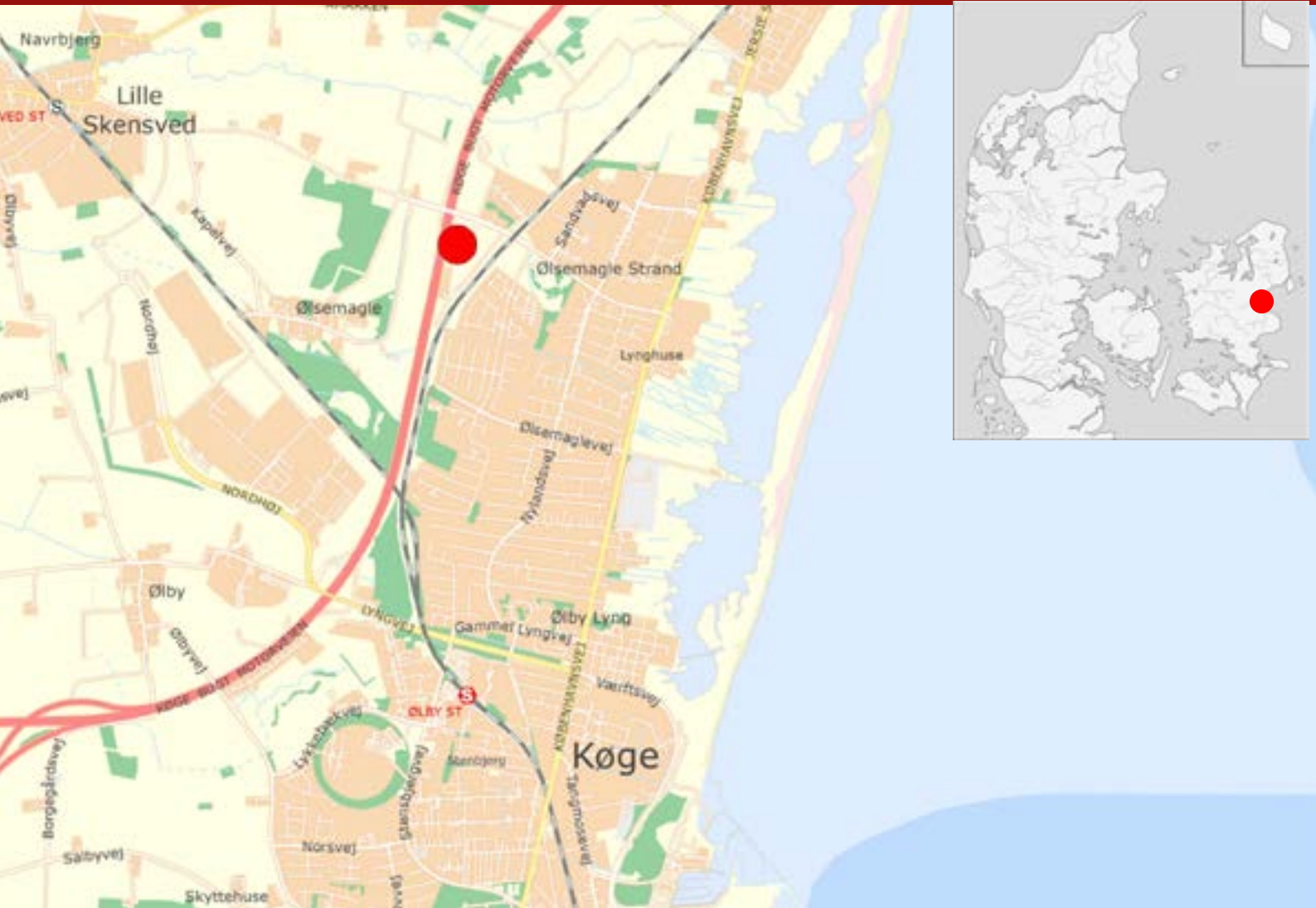

KØM 2596, Bandedanmark omr. 24 (FHM 4296/1932)

Vedanatomisk analyse af træ fra palisade/hegnsforløb fra neolitikum

Rie Bloch Holm

Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum

Nr. 18 2016

KØM 2596, Banedanmark omr. 24 (FHM 4296/1932)

Vedanatomisk analyse af træ fra palisade/
hegnsforløb fra neolitikum

Rie Bloch Holm, BA

Indledning

I forbindelse med udgravningerne på lokaliteten KØM 2596, Banedanmark omr. 24, afdækkede Museum Sydøstdanmark et større område forud for etableringen af en jernbane mellem København og Ringkøbing. Feltet indeholdt arkæologiske spor efter palisade/hegnsforløb i tre faser dateret til neolitikum. Der blev udtaget flere jordprøver under udgravningerne, der senere er floteret og sendt til undersøgelse på Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Prøvebehandling

Forud for nedenstående analyse er jordprøven blevet floteret og tørret af Museum Sydøstdanmark på eget floteringsanlæg. I dette anlæg tilføres vand gennem flere dyser nederst på en skråtstillet sliske, hvor også jordprøven påhældes. Efterhånden som vandstanden stiger, frigøres elementer i jordprøven, som er lettere end vandet, såsom forkullede planterester og trækulsstykker. Disse vil til sidst flyde over den øverste ende af slisken, hvor de opfanges i et stofnet med maskestørrelser på godt 0,25 mm. Floteringsprøven tørres i stofnettet og er nu klar til gennemsyn og efterfølgende analyse. Den tunge floteringsrest, der ligger tilbage i floteringsmaskinen efter den afsluttende floteret, tørres og gemmes separat.

Det kursoriske gennemsyn

Efter modtagelsen på Moesgaard Museum blev floteringsprøverne i første omgang kursorisk gennemset for forkullet, organisk materiale såsom kornkerner, frø og træ. Under gennemsynet noteres tilstedeværelsen af eventuelle frø og

kornkerner samt tilstedeværelsen af trækul. Trækullets tilstedeværelse vurderes subjektivt på en skala fra 1-5 X'er, hvor X udgør en meget lille mængde trækul, og XXXXX udgør en meget stor mængde. Det skal altså understeges, at der er tale om et skøn.

Det kursoriske gennemsyn blev foretaget af BA Karen Marie Schnedler d. 2/7 2015, Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum.

Metode og analyse

På baggrund af det kursoriske gennemsyn er der udført en vedanatometisk analyse af tre prøver. Det drejer sig om prøverne X317, X318 og X324, der alle er udtaget fra et palisade/hegnsforløb. De udvalgte træstykker er identificeret under anvendelse af stereolup og mikroskop med op til 500 X forstørrelse. Der er udplukket 30 tilfældige stykker fra hver prøve til analyse.

I forbindelse med gennemgangen af trækulsstykkerne er det forsøgt anslået, om der er tale om træ fra: *stamme, gren* eller *kvist*. Det skal understreges, at der her er tale om en vurderingssag. I de tilfælde, hvor det drejede sig om meget små trækulsstykker, var denne vurdering meget vanskelig. Schweingrubers *Mikroskopiske Holzanatomie* (1990) er anvendt som nøgle til identifikation.

Resultater og diskussion

I alt blev 90 stykker trækul fra Banedanmark omr. 24 identificeret og analyseret. Resultaterne kan læses af tabel 1 og 2.

Sort/X-nr.	317	318	324	SUM
<i>Acer</i> (løn)	1	2	1	4
<i>Betula</i> (birk)	1	5	8	14
<i>Fraxinus</i> (ask)	28	19	-	47
<i>Quercus</i> (eg)	-	-	18	18
Indet. (ikke identificeret)	-	4	3	7
SUM	30	30	30	90

Tabel 1. Fordelingen af identificerede træsorter for X317, X318 og X324.

Sort/X-nr.	317	318	324	SUM
<i>Fraxinus</i> (ask)	28	19	-	47
<i>Quercus</i> (eg)	-	-	18	18
<i>Betula</i> (birk)	1	5	8	14
<i>Acer</i> (løn)	1	2	1	4
Indet. (ikke identificeret)	-	4	3	7
SUM	30	30	30	90

Tabel 2. Fordelingen af de tilstedeværende sorter i hhv. X317, X318 og X324. Tabellen er ordnet, så den mest hyppigt forekommende træsort står først.

Som det fremgår af tabel 3, er ask (N=47) den dominerende træsort i prøverne X317 og X318, mens eg (N=18) er den hyppigste i X324. Løn optræder i langt mindre grad (N=4), mens birk er forholdsvis velrepræsenteret (N=14). Der er udelukkende identificeret træ af stamme/grenved i prøverne med undtagelse af de stykker, der ikke kunne artsbestemmes (indet.), som ikke kunne analyseres nærmere, hvad angår placering på træet.

Dominansen af ask i to af prøverne og eg i den sidste skal muligvis forklares ved palisadens flere faser. Prøverne indikerer, at man i to af palisadens faser har anvendt ask og i en af faserne eg.

Ask og til dels også eg er hårde og kompakte træsorter (Risør 1966), der er velegnede i større konstruktioner. De øvrige træsorter, der optræder i mindre grad, i prøverne er formentlig blot "forurening" fra andre aktiviteter på/omkring palisaden. Såfremt X324 tilhører den yngste fase af forløbet, vil man også her kunne forvente højere indslag af "forurening".

Vedarter i prøverne

Der er fundet træ fra fire løvtræarter. Nedenstående er en generel beskrivelse af de træarter, som er repræsenteret i prøverne fra Banedanmark omr. 24:

Acer platanoides, lønn

Lyskrævende træ. Lønner vokser på de bedre jordbundstyper og klarer sig nogenlunde i konkurrencen med andre træarter. Sår sig let. Væksten er hurtig. Veddet er tæt og hårdt og har en alsidig anvendelse i husholdningen og landbruget. Løv og kviste anvendes til foder.

Betula sp.,

Lyskrævende træ, som med tiden bukker under for andre træarter, som vokser frem under dem. Vokser på fugtigere bund, men også den tørre, magre bund. Sår sig let og formerer sig gerne med stubskud. Typiske pionertræer. Væksten er hurtig. Veddet er tæt og hårdt og har en alsidig anvendelse i husholdningen

og landbruget. Løv og kviste anvendes til foder. Moderat svind ved tørring. Vel-egnet til at dreje.

Fraxinus excelsior, ask

Lyskrævende. Ask vokser på de bedste jordbundstyper, helst med bevægeligt og højtliggende grundvand. Klarer sig ikke godt i konkurrencen med andre træarter. Sår sig let.

Væksten er hurtig. Veddet er tæt og hårdt og har en alsidig anvendelse i husholdningen og landbruget. Løv og kviste anvendes til foder.

Quercus sp., eg

Lyskrævende træ. Eg vokser på næsten alle jordbundstyper og de mindste krav til jordbunden stiller vinterregen. Klarer sig nogenlunde i konkurrencen med andre lyskrævende træarter. Sår sig let. Væksten er hurtig. Veddet er tæt og hårdt og har en alsidig anvendelse i husholdningen og landbruget. Den unge bark er eftertragtet til garvning og oldenproduktionen er vigtig for svineavl. Løv og kviste kan anvendes til foder. Veddet svinder og kvælder kun moderat.

Litteratur

Risør, V. E. 1966. Træhåndbogen, København

Schweingruber, Fritz H. 1990. Mikroskopische Holzanatomie. Swiss Federal Institute for Forest, Snow and Landscape Research.

MOMU

MOESGAARD MUSEUM

Rapporterne fra Afdeling for Konservering og Naturvidenskab, Moesgaard Museum, fremlægger resultater i forbindelse med specialundersøgelser af arkæologisk genstandsmateriale.

Hovedvægten er lagt på undersøgelser med en naturvidenskabelig tilgangsvinkel. Heriblandt kan nævnes arkæobotaniske undersøgelser, vedanatommiske undersøgelser, antropologiske undersøgelser af skeletter samt zooarkæologiske undersøgelser.

Der optræder også andre typer dokumentationsfremlæggelser, som f.eks. besigtigelse af marinarkæologiske lokaliteter og metodebeskrivelser af konserveringsteknisk karakter.

Alle rapporterne kan downloades fra Moesgaard Museums hjemmeside.

Eftertryk med kildeangivelse tilladt.